

Міністерство освіти та науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
79000 м.Львів, вул.Університетська,1; тел. (032) 272 70 40
факс (032) 297-89-03, zoomus@franko.lviv.ua

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з наукової роботи,
д-р. хім. наук, проф.
_____ Б. Котур

"__" _____ 2008 р.

НАУКОВИЙ ЗВІТ
про використання коштів, що спрямовані на збереження та забезпечення
належного функціонування у 2008 році
Наукових фондів та музейної експозиції Зоологічного музею
Львівського національного університету імені Івана Франка

Заст. проректора,
канд.хім наук., ст.наук.співроб.

С. Оришин

Декан біологічного факультету,
канд.біол.наук, доц.

С. Гнатуш

Науковий керівник,
д-р біол.наук, проф.

Й. Царик

1. Перелік заходів, здійснених для підтримання Наукових фондів та музейної експозиції Зоологічного музею ЛНУ імені Івана Франка (Музейної колекції).

Станом на 22 грудня 2008 року Музейна колекція налічує 169 386 експонатів, які представляють фауну всього світу.

У 2008 році здійснено два повні протруювання всіх фондів музею, проведено їх впорядкування. Ентомологічні колекції, вік яких становить більше 70 років та орнітологічна колекція доц. Н. Сребродольської були спеціально додатково перевірені і протруєні. Для ефективнішого збереження наукових колекцій хребетних тварин у цьому році виготовлено нові картонні коробки. Проведено заміну, дозаливання і фіксацію нових експонатів музею, загальною кількістю біля 50. У найбільшому залі музею – залі птахів, вдосконалено експозицію за рахунок створення комбінованої виставки. Її обладнано експозиційною діарамою, де представлено експонати за зоогеографічним розподілом на земній кулі, а по-периметру залу залишено класичну експозицію, укладену за систематичним принципом. Комп'ютери музею у цьому році оснащені приладами безперебійного живлення, що дозволило більш ефективно їх використовувати у роботі і забезпечити безпеку їх роботи та інформації, яка стосується наукових колекцій та об'єкту національного надбання.

За звітний період здійснено експедицію в долину р. Прип'яті для збору наукового матеріалу під назвою "Моніторинг фауни Західного Полісся – "Прип'ять - 2008". Музей поповнився на 312 зразків, зокрема: оологічного матеріалу - 33, остеологічного – 23, птахів - 22, ссавців - 58, рептилій - 8, земноводних – 25, риб – 7, молюсків – 15, комах – 131 зразок; серед надходжень, один новий для музею вид – сім'я оленів мунджаків (*Muntiacus muntjak*).

Таблиця 1

Нові надходження до колекцій Зоологічного музею, протягом 2008 року,
згідно складових частин музею

№ п/п	Назва частини НН та вид об'єкта	Кількість одиниць поповнення
1	Оологічний фонд	33
2	Фонд риб	7
3	Фонд плазунів	8
4	Фонд птахів	22
5	Фонд ссавців	58
6	Остеологічний фонд	23
7	Ентомологічний фонд	131
8	Малакологічний фонд	15

З метою забезпечення належної і безпечної роботи музейних комп'ютерів, їх оснащено приладами безперебійного живлення.

2. Перелік нормативних документів, якими обґрунтовується періодичність проведення регламентних та інших відновлювально-профілактичних робіт по збереженню Музейної колекції.

Положення про Зоологічний музей біологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Львів. 2007.

Інструкція з обліку та зберігання музейних цінностей, що знаходяться в Державному природознавчому музеї НАН України (м. Львів). Львів. 1997.

Інструкція з охорони праці (№399) в Зоологічному музеї кафедри зоології біологічного факультету. Львів. 2005.

Заславский М.А. Экологическая экспозиция в музее: пособие для музейных работников по конструированию музейных биологических экспозиций. Ленинград: Наука. 1986.

Пахомов О.Є., Кульбачко Ю.Л. Виготовлення зоологічних наочних посібників та наукових колекцій. Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ. 2006.

3. Співробітники, які беруть участь у заходах щодо збереження та забезпечення належного функціонування Музейної колекції.

У роботах із збереження і забезпечення належного функціонування Музейної колекції беруть участь такі співробітники музею та кафедри зоології:

Царик Йосиф Володимирович - науковий керівник, професор, зав. кафедрою зоології.

Шидловський Ігор Віталійович – зав. Зоологічного музею.

Затушевський Андрій Тимофійович – інженер Зоологічного музею.

Дикий Ігор Васильович - асистент каф. зоології.

Закала Оксана Степанівна – старший лаборант Зоологічного музею.

Романова Христина Йосипівна – інженер Зоологічного музею.

Сеник Мар'яна Андріївна – інженер Зоологічного музею.

Горбань Ігор Миронович – провідний науковий співробітник.

Струс Юрій Михайлович – студент кафедри зоології.

Шкаран Віктор Іванович – заступник завідувача біолого-географічного стаціонару ЛНУ ім. Івана Франка з наукової роботи.

4. Навести заходи, які власник об'єкта НН здійснив щодо можливості користування ним іншими науковими установами.

Розроблено нову версію з сучасним інтерфейсом web-сторінки Зоологічного музею на сайті ЛНУ ім. Івана Франка. Проводиться її апробація та наповнення. Сторінка буде слугувати не лише інформаційним джерелом про музей, але й базою даних щодо колекцій, які зберігаються в музеї (з різними ступенями доступу та висвітлення даних).

Протягом звітнього періоду музейними колекціями мали змогу користуватися для підготовки дисертацій і наукових праць: співробітник Інституту екології Карпат – Башта А.-Т.В. (каталоги та колекції хребетних тварин, зокрема гризунів); аспірантка Інститут екології Карпат НАН України – Зізда Ю.Е. (колекції тушок і черепів білок); співробітник Фото галереї м. Берлін (Німеччина) – Ulrich Wanhoff (матеріали і колекції Б. Дибовського); аспіранти кафедри зоології ЛНУ ім. Івана Франка – Пісулінська Н.В. (колекція тушок вівсянок очеретяних, колекції яєць) та Кушинська М. (колекції комах запилювачів рослин).

Здано до друку каталог «Прісноводні моллюски В.І. Здуна в колекціях Зоологічного музею ЛНУ ім. Івана Франка» та «Ссавці (Mammalia) у колекціях Зоологічного музею ЛНУ ім. І. Франка». Ведуться роботи з підготовки рукопису нового каталогу «Напівтвердокрилі комахи (Hemiptera, Heteroptera) з колекції Е.-Ф. Гермара у фондах Зоологічного музею ЛНУ ім. І. Франка» (частина друга), вік яких складає майже 200 років.

Музейними співробітниками було опубліковано 16 тез доповідей і 9 статей; 21 публікацію подано до друку. Об'єкти орнітологічної колекції використані для підготовки кандидатської дисертації «Біологія вівсянки очеретяної (*Emberiza schoeniclus* L.) на Заході України: біотопічний розподіл, міграція, динаміка чисельності, біометрія» (автор – Пісулінська Н.А., науковий керівник – проф. Царик Й.В.).

Публікації про роботу музею у засобах масової інформації.

1. Попович М. Самые старые клопы и цикады «живут» во Львовском музее. – Комсомольская правда, 15 апреля 2008 года.
2. Попроцька Л. Царство райських пташок і двоголових телят. – Високий замок, 22 березня 2008 року.
3. Козак С. Зоологічний музей імені Бенедикта Дибовського (Екскурсія в газеті). – Експрес, 23-24 лютого 2008 року.

Телебачення про музей, його роботу і співробітників

1. Професія орнітолог, 18.05.2008, «Вектор», 12 канал (повтор 20.05.2008).
2. Зоологічний музей, 21.04.2008, «Вектор», 12 канал (повтор 22.04.2008).
3. Заказник «Чолгинський», 30.03.2008, «Екологічний вісник», 12 канал.

5. Перелік основних наукових публікацій за 2008 рік, які оформлені за використанням об'єктів Музейної колекції.

1. Шацьке поозер'я: характеристика абіотичних і біотичних компонентів екосистеми / Царик Й.В., Горбань І.М., Грабовський В.А., Хмелівський В.О., Богуцький А.Б., Костюк О.В., Дзензелюк О.С., Карпенко Н.І., Залеський А.Б., Баранов В.І., Лашманов В.І., Головачов О.В., Дикий І.В., Думич О.Б., Закала О.С., Іванець О.Р., Леснік В.В., Савицька О. М., Сенік М.А., Сребродольська Є.Б., Шидловський І.В., Яворський І.П., Яценко П.Т. – Львів: ЄвроСвіт, 2008. – 202 с. (12,96 друк. арк., з них 4,4 авторські).
2. Сребродольська Є.Б., Рибалко М.В., Горбань І.М., Шидловський І.В. Харчування вухатої сови (*Asio otus*) та болотяної сови (*Asio flammeus*) в осінньо-зимовий період в урболандшафтах Прикарпаття // Тези доп. наук. конф. „Стан і біорізноманіття Шацького національного природного парку” (ЛНУ ім. І. Франка та ШНПП, 11–14 вересня 2008 р., смт. Шацьк). – Львів, 2008. – С. 113-114.
3. Шидловський І. В., Лисачук Т. І. Причини загибелі хижих птахів в Україні // Вісник Львівського ун-ту. Серія біологічна. – 2007. – Вип. 45. – С. 139-147.
4. Яворська Г., Шидловський І. Джерела інфікування, ідентифікація збудників та шляхи запобігання мікробному псуванню постійних фіксованих експонатів зоологічного музею // Вісник Львівського ун-ту. Серія біологічна. – 2007. – № 45. – С. 160-168.
5. Башта А.-Т.В., Кучинська І.В., Шидловський І.В. Експансія довгохвостої сови *Strix uralensis* Pall. на територію Українського Розточчя // Наук. вісник Ужгородського ун-ту. Серія біологія. – 2008. – Вип. 23. – С. 12-16.
6. Пісулінська Н.А., Шидловський І.В. Результати досліджень заказника «Чолгинський» протягом 1995-2006 рр. // Заповідна справа в Україні. – Канів, 2007. – Т. 13, Вип. 1-2. – С. 97-99.
7. Сенік М.А. Орнітофауна, як індикатор стану лучних екосистем // Наук. вісник Ужгородського ун-ту. Серія: біологія. – 2008. – Вип. 23. – С. 125-128.
8. Шидловський І.В. Поширення та біологія пісочника великого *Charadrius hiaticula* L. в Україні // Наук. вісник Ужгородського ун-ту. Серія біологія. – 2008. – Вип. 23. – С. 148-152.
9. Шидловський І.В., Горбань І.М. Орнітологічна колекція Н.І. Сребродольської у фондах Зоологічного музею ЛНУ імені І.Франка // Биологический вестник. – Харьков, 2007. – Т. 11, № 1. – С. 38.
10. Дикий І., Кусьнеж О., Мисюк В. Фауна кажанів Медової печери (Львівщина) і питання їх охорони // Раритетна теріофауна та її охорона. – Луганськ, 2008. – С. 214-218.
11. Дикий І., Сребродольська Є. Рідкісні і малочисельні види ссавців Шацького національного природного парку // Раритетна теріофауна та її охорона. – Луганськ, 2008. – С.102-106.
12. Закала О. Матеріали до спостережень видів птахів, включених у Червону книгу України // Знахідки тварин Червоної книги України. – К., 2008. – С. 86-88.
13. Сенік М.А. Спостереження рідкісних видів птахів в лучних і коловодних біотопах західних регіонів України // Знахідки тварин Червоної книги України. – К., 2008. – С. 352-355.
14. Шидловський І.В. Матеріали зі спостережень видів птахів, включених у Червону книгу України, що проведені у 1994-2005 рр. // Знахідки тварин Червоної книги України. – К., 2008. – С. 387-404.
15. Горбань І.М., Матейчик В.І., Шидловський І.В. Екологічна проблема озера Люб'язь // Мат. наук. конф. „Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку” (смт. Шацьк, 11-14 вересня 2008 р.). – Львів: «СПОЛОМ», 2008. – С. 30 – 32.
16. Дикий І.В. Теріофауна острівних екосистем Західного Полісся // Мат. наук. конф. „Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку” (смт. Шацьк, 11-14 вересня 2008 р.) – Львів: «СПОЛОМ», 2008. – С. 58-59.
17. Забитівський Ю.М., Леснік В.В., Матейчик В.І. Морфологічна характеристика сига з озера Світязь Шацького національного природного парку // Мат. наук. конф. «Еколого-фауністичні особливості водних та наземних екосистем», присвяченої 100-річчю від дня народження професора В.І. Здуна. (м. Львів, 12-13 лютого 2008 р.). – Львів, 2008. – С. 62–64.

18. Забитівський Ю.М., Царик Й.В. Перша знахідка сонячного окуня в басейні річки Верещиця // Мат. наук. конф. „Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку” (сmt. Шацьк, 11-14 вересня 2008 р.) – Львів: «СПОЛОМ», 2008. – С. 63-65.
19. Закала О.С. Розміщення та будова гнізд чагарникової очеретянки на заході України // Мат. наук. конф. «Еколого-фауністичні особливості водних та наземних екосистем», присвяченої 100-річчю від дня народження професора В.І. Здуна. (м. Львів, 12-13 лютого 2008 р.). – Львів, 2008. – С. 70-73.
20. Затушевський А.Т. Кормова поведінка дятла звичайного (*Dendrocopos major* L.) // Мат. наук. конф. «Еколого-фауністичні особливості водних та наземних екосистем», присвяченої 100-річчю від дня народження професора В.І. Здуна. (м. Львів, 12-13 лютого 2008 р.). – Львів, 2008. – С. 76-78.
21. Пісулінська Н.А. Біометричні характеристики вівсянки очеретяної (*Emberiza schoeniclus* L.) // Мат. наук. конф. „Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку” (сmt. Шацьк, 11-14 вересня 2008 р.) – Львів: «СПОЛОМ», 2008. – С. 142-144.
22. Пісулінська Н.А. Гніздові мікростації вівсянки очеретяної (*Emberiza schoeniclus* L.) на Заході України // Мат. наук. конф. «Еколого-фауністичні особливості водних та наземних екосистем», присвяченої 100-річчю від дня народження професора В.І. Здуна. (м. Львів, 12-13 лютого 2008 р.). – Львів, 2008. – С. 125-127.
23. Сребродольська Є.Б. Кажани міста Львова // Мат. наук. конф. «Еколого-фауністичні особливості водних та наземних екосистем», присвяченої 100-річчю від дня народження професора В.І. Здуна. (м. Львів, 12-13 лютого 2008 р.). – Львів, 2008. – С. 158-159.
24. Шидловський І.В. Орнітофауна верхньої та середньої частини течії річки Прип'ять у 2007 році // Мат. наук. конф. «Еколого-фауністичні особливості водних та наземних екосистем», присвяченої 100-річчю від дня народження професора В.І. Здуна. (м. Львів, 12-13 лютого 2008 р.). – Львів, 2008. – С. 197-198.
25. Шидловський І.В., Затушевський А.Т. Сучасна експозиція в Зоологічному музеї: вимоги, правила і практика // «Сучасний музей. Наукова й експозиційна діяльність». Мат-ли наук. конф., присвяч. 145-й річниці заснування Крайового музею в Чернівцях (м. Чернівці, 15 травня 2008 р.). – Чернівці: ДрукАрт, 2008. – С. 22-25.

Об'єкти орнітологічної колекції використані для підготовки кандидатської дисертації «Біологія вівсянки очеретяної (*Emberiza schoeniclus* L.) на Заході України: біотопічний розподіл, міграція, динаміка чисельності, біометрія» (автор – Пісулінська Н.А., науковий керівник – проф. Царик Й.В.).

6. Наукові результати, досягнуті у 2008 році за використанням об'єктів Музейної колекції.

6.1. Окремі об'єкти Музейної колекції у звітному періоді були використані у виконанні науково-дослідної теми кафедри зоології ОБ – 83 п “Моніторинг екосистем транскордонних територій Розточчя та Західного Полісся” Державний реєстраційний № 0103U001914. Керівник: проф. Царик Й.В.

Основні результати. В рамках виконання даної теми і програми співробітництва між кафедрою зоології та природоохоронними територіями регіону підтримується ініціатива формування двох міжнародних транскордонних біосферних резерватів, затверджених програмою ЮНЕСКО. Впродовж звітного року застосовані результати досліджень у практиці природоохоронної діяльності природного заповідника Розточчя, Шацького і «Прип'ять-Стохід» національних природних парків, орнітологічного заказника «Чолгинський». Продовжується контроль за змінами у популяціях зникаючих видів та таких, що занесені до Міжнародної та національної Червоних книг.

Здійснено експедицію в долину р. Прип'яті для збору наукового матеріалу під назвою "Моніторинг фауни Західного Полісся – "Прип'ять - 2008", проведено також оцінку успішності гніздування куликів в долині річки і чисельності рідкісних видів тварин вцілому. Продовжено

дослідження міграцій та орієнтації птахів у заказнику "Чолгинський" (Яворівський р-н, Львівська область), закільцьовано понад 1300 птахів.

6.2. Окремі експонати і частково експозиція Музейної колекції використовували у проведенні малих практикумів із зоології безхребетних та хребетних тварин, великого практикуму із зоології, спецпрактикуму та спецкурсів: орнітологія, теріологія, етологія, зоогеографія (1-5 курс) кафедри зоології ЛНУ ім. Івана Франка. Музей, протягом року, відвідали біля 3,5 тис. осіб.

6.3. Наукові гранти:

KNIP-grant: "Моніторинг, охорона та збереження фауни орнітологічного заказника "Чолгинський", Office of the Counsellor for Agriculture, Nature and Food Quality, The Embassy of the Kingdom of the Netherlands in Ukraine. (№ реєстрації - ОЕК/KNIP 08.05). Керівник: Шидловський І.В.

Основні результати. В рамках проекту протягом серпня місяця організовано й проведено літній польовий табір в орнітологічному заказнику «Чолгинський», що дало можливість запобігти розлякуванню птахів і випадкам браконьєрства в межах цієї ПЗФ території. Орнітологи-фахівці разом з аматорами охороняли місця відпочинку птахів під час міграцій та додатково займалися їх кільцюванням. У роботі табору взяли участь 42 особи, зокрема з: Львівського національного університету імені Івана Франка, Національного університету «Львівська політехніка», Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Черкаського державного педагогічного університету, Кам'янець-Подільського державного університету, Ягелонського університету (м. Краків), Рівненського Природного заповідника, Лісівничого коледжу, Державного природознавчого музею НАН України, Львівського обласного еколого-натуралістичного центру, Центру туризму та краєзнавства «Левандівка», Львівського міського еколого-натуралістичного центру, Бортківської СЗШ 1-2 ступеня, Жовківської СШ № 1, Львівського політехнічного ліцею, «Львіворгрес». Відловлено й закільцьовано 1385 птахів 53 видів. Проведено прибирання території від побутового сміття та його закопування, що покращило загальний стан і вигляд заказника, а для тварин у певній мірі зняло загрози їхньому життю.

Grant: Responsible Forest Management for Sustainable Development – Model Forest Areas in Romania and Bulgaria and Building Capacity in the Ukraine (WWF/IKEA Project Stage2), керівник Michael Baltzer, підпроект: Development of a web-site to support Forest Certification and High Conservation Value Forests identification in Ukraine, WWF International, Danube-Carpathian Programme. № проекту: 9E0710.02-05, № контракту: 000130/FY08. Керівник підпроекту: Шидловський І.В.

Основні результати. В рамках проекту розпочато створення веб-сайту, на якому буде узагальнено всю інформацію про стан лісової сертифікації за схемою FSC, розташування і стан особливо цінних для збереження лісів (ОЦЗЛ) у Карпатському регіоні України і в цілому по державі. Задля виконання проекту було організовано зустріч з представниками WWF і обговорено деталі дизайну веб-сторінки (робоча мова, програмування, об'єм тощо). Зібрано і проводиться опрацювання літературних джерел щодо сертифікації та місць поширення рідкісних і червонокнижних видів тварин, збираються матеріали й створюється база даних відповідних контактних осіб щодо сертифікації та ОЦЗЛ, про НГО, які працюють з питаннями лісової сертифікації за схемою FSC в Україні.

6.4. Відзиви на автореферати кандидатських дисертацій:

1. Яблоновська-Грищенко Є.Д. «Просторова та часова мінливість пісні зяблика *Fringilla coelebs coelebs* L. на території лісової та лісостепової зон України та Українських Карпат», за спеціальністю 03.00.08 – зоологія.
2. Кратюк О.Л. «Еколого-лісівничі закономірності біотопічного розподілу тетрука (*Lyrurus tetrix* L.) та глушця (*Tetrao urogallus* L.) в умовах Центрального Полісся», за спеціальністю 06.03.03 – лісознавство і лісівництво.

3. Закала О.С. “Очеретянки роду *Acrocephalus* Naum.: біологія та міграції на заході України”, за спеціальністю “03.00.08 – зоологія”.
4. Шквиря М.Г. “Поширення, особливості екології та поведінки вовка (*Canis lupus*) на території України”, за спеціальністю “03.00.08 – зоологія”.

Відзив офіційного опонента:

- Завідувача Зоологічного музею ЛНУ ім. І.Франка к.б.н. Шидловського І.В. на дисертаційну роботу Атамась Н.С. «Аутекологічні особливості жовтоносого мартина (*Larus cachinans* Pallas, 1811) у зв'язку з розселенням на території України», за спеціальністю 03.00.08 – зоологія на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук.

7. Необхідність подовження терміну підтримки Музейної колекції.

Основними складовими Музейної колекції є неживі експонати з різноманітними властивостями. Для збереження їх у належному стані необхідно проводити значний об'єм робіт, який полягає у періодичному догляді та протруюванні (два і більше разів на рік), перевірці наявності шкіроїдів та молей і результатів їхньої життєдіяльності, чистоти та збереженості всіх (особливо ентомологічних) зразків. Значна частина старих (80 і більше років) колекцій потребує постійного догляду.

Регулярне виконання вказаних робіт дозволить і в подальшому зберегти Музейну колекцію у належному стані.